

RAAMATTUNÄKEMYSTÄ ETSIMÄSSÄ

Heikki Räisänen

Julkaisusta: Räisänen, Heikki: Raamattunäkemyistä etsimässä. Gaudeamus, Helsinki 1986. (14. luku, s. 143-151)

Verkkojulkaisu:2001

Saanti: <http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/eres/>

Tämä aineisto on julkaistu verkossa oikeudenhaltijoiden luvalla. Aineistoa ei saa kopioida, levittää tai saattaa muuten yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Aineiston verkko-osoitteeseen saa viitata vapaasti. Aineistoa saa selata verkossa, mutta sitä ei saa tallentaa pysyvästi omalle tietokoneelle. Aineistoa saa opiskelua, opettamista ja tutkimusta varten tulostaa omaan käyttöön muutamia kappaleita.

Helsingin yliopiston opiskelijakirjasto
www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi
opi-info@helsinki.fi

Olipa kerran hiljainen pieni poika, jota uskonasiat askarruttivat tavallista enemmän. Sodanjälkeinen hengellinen herätys, josta nykyinen ns. viides herätysliike osittain juontaa juurensa, antoi kasvuympäristöön tärkeimmät vaikutteet. Kohta opittuaan lukemaan poika syventyi hartaudella jyvään perheeraamattuun ja Lasten Kuvalehden herätyshenkisiin vuosikertoihin, ja tuhrusti monet piirustusvihkot täyteen mustapartaisia pyhän historian henkilöitä. Jeesuksen sukutaulu tuli hänelle tutuksi aikaisemmin kuin kertotaulu, ja alakouluiässä kalvoi häntä kauan masennus kuvitellusta syyllistymisestä syntiin Pyhää Henkeä vastaan, mistä evankeliumit kertoivat. Helvetin pelko tämän asian johdosta hälveni vain vähitellen.

Seurasi siirtyminen pyhäkoulun kuviosta seurakuntanuorten reippaaseen toimintaan. Sisäisesti murrosiän vuodet merkitsivät totista pyrkimystä omakohtaiseen hengelliseen ratkaisuun. Pelastusvarmuuden, erityisten autuuden tunteiden kaipuu aiheutti ajoittain huolta ja

masennustakin. En tajunnut, että tällaisten vaatiminen nousi enemmän uskonnollisesta perinteestämme kuin Raamatusta. Helvettikin askarrutti edelleen ajatuksia ja synnytti pelkoa. Rippilahjaksi saamaani Raamattua luin niin järjestelmällisesti kuin jaksoin, runsaasti alleviivaten. Raamattukysymys ei ollut mikään ongelma. Raamattu oli ilman muuta erehtymätön opaskirja, jonka vaikeille kohdille ”nostettiin hattua”. Yleensäkin älylliset ongelmat eivät olleet keskeisiä. Keskeisiä olivat uskonnolliseen kokemukseen, uskontodistukseen ja arkipäivän kilvoitteluun liittyvät asiat. Seurakuntapapin tehtävä alkoi kangastella mielessä ennen lukioon siirtymistä.

Tulevaisuus näytti siis selvältä. Edessä oli kuitenkin ongelmia, joista minulla ei ollut aavistustakaan kirjoittautuessani teologiseen tiedekuntaan. Raamatun käsittelyyn historiallisten asiakirjojen kokoelmana en ollut varautunut, ja harvat teologian opiskelijat näyttivät sitä nykyäänkään olevan.

Fundamentalistinen näkemys

Useimmat meistä lienevät perineet ns. fundamentalistisen tai ainakin lähellä sitä olevan näkemyksen Raamatusta. Tällä tar koitetaan käsitystä, että Raamattu on erehtymätön. Kaikki sii nä on ymmärrettävä kirjaimellisesti todenperäiseksi. Iso kala nieli Joonan, Bileamin aasi puhui isännälleen, ja Pietari sai Jeesukselta käskyn onkia kala käyttääkseen sen vatsasta löytyvän kolikon veronmaksuun..Kaikki tämä kirjaimellisesti. Raamatun ohjeet ovat ehdottomia ja lopullisia. Ihmisjärkeen turvautumista pyhissä asioissa on visusti kavahdettava.

Käytännössä fundamentalistikin silti tekee varauksia Raamatun ohjeiden ehdottomaan arvovaltaan, myös järkensä avulla. Tämä tapahtuu usein aivan vaistomaisesti. Ohjeet, jotka eivät vetoa järkeemme eivätkä omaantuntoomme, yksinkertaisesti jäävät sivuun. UT kieltää syömästä verta ja varoittaa naisia rukoilemasta paljain päin. Nainen ei myöskään saa palmikoida hiuksiaan, ei käyttää kultakoruja eikä olla opettajana. Lainasta ei Raamatun mukaan saa ottaa korkoa, eipä oikeastaan edes vaatia velkaa maksettavaksi takaisin. Joutuu kysymään, kuinka moni Raamatun horjumattoman arvovallan esitaistelija noudattaa kaikkia näitä ohjeita.

Vastaansanomattomat havainnot, jotka murskaavat fundamentalistisen käsityksen, ajavat opiskelijan usein kriisiin. Tuntee ikään kuin pettävänsä omiensa toiveet; tuntee epämääräistä syyllisyyttä siitä” että oma ryhmäni ei tämän jälkeen enää hyväksy minua. Ongelmaksi voi myös muodostua kysymys mihin Raamatun arvovallan järkkäminen yhdessä pienessäkin kohdassa johtaa. Fundamentalismiin liittykin hyvin usein ahdistunut *pelko* siitä, että jos tinkii Bileamin aasista, ei kohta enää usko Jumalaankaan. Tällaisen kriisin läpikäyminen on kuitenkin hyvin tarpeellinen asia tulevalle papille; onhan hänen tehtävänsä juuri auttaa ihmisiä monenlaisissa kriiseissä.

Historiallinen raamatuntutkimus

Yliopistossa opin vähitellen lukemaan Raamattua historiallisesti. Tämä merkitsee yksinkertaisesti sitä, että Raamatun kirjoja tutkitaan siitä tilanteesta käsin, missä ne ovat syntyneet. Kysytään tähän tapaan: Kuka on kirjoittaja? Kenelle hän puhuu? Millaisessa tilanteessa kuulijat elävät? Mitä kirjoittaja haluaa sanoa? Miten hänen sanottavansa suhtautuu aikaisempien tai muiden samanaikaisten Raamatun kirjojen sa-

nomaan? Miten hänen sanomansa suhtautuu samanaikaisiin Raamatun ulkopuolisten tekstien sanomaan? Raamattua ei siis käsitellä ajattomien, irrallisten ”raamatunlauseiden” kokoelmana, vaan sen osat jäsennetään historiaan.

Historiallisen kysymyksenasettelun väistämättömänä seurauksena esille tulee myös eroja eri kirjoittajien esitystavassa ja sanomassa.. Jeremia puhuu toisin kuin Jesaja, Markus eri tavoin kuin Johannes. Usein joutuu havaitsemaan suoranaisia ristiriitöjakin. Niiden toteamiseen ei tarvita mitään ”epäuskon filosofiaa “. Kun Matteus ja Luukas esittävät Jeesukselle täysin toisistaan poikkeavat sukuluettelot, joista Luukkaan lista lisäksi sisältää puolta enemmän sukupolvina kuin Matteuksen, on auttamatta selvää, että molemmat eivät voi olla historiallisesti oikeassa. Usein kuultu väite, että raamatuntutkijat tulevat väriin tuloksiin, koska heidän lähtökohtansa ovat väärät, ei pidä paikkaansa. Jotkut ajattelevat, että raamatuntutkimus on kuin geometriaa, jossa tietyistä todistamattomista perusväittämistä johdetaan yhä uusia lauseita. Kuvitellaan, että akateeminen raamatuntutkija lähtee esim. perusväittämästä ”ihmeitä ei tapahdu”, ja päätyy siksi automaattisesti tiettyihin kielteisiin tuloksiin. Näin ei asia ole. Tutkijan lähtökohtana ovat tekstit ja niistä tehdyt lukemattomat yksityiset havainnot. Yleensä tekstihavainnot pakottavat tutkijan yhä uudelleen tarkistamaan ajatteluaan.

Niin kauan kuin suuri yleisö saa raamatuntutkimuksesta kuulla vain joitakin irrallisia tuloksia saamatta selkoa siitä, miten ja miksi tuloksiin on tultu, koko tutkimukseen helposti suhtaudutaan epäluuloisesti. Muistan, miten ensimmäisen opiskeluvuoden lopulla luin tenttiin kirjaa, joka kertoi VT:n synnyistä ja kokoonpanosta. Sinä lukuvuonna ei tästä aiheesta ollut luentoja, vaan kirjasta piti omin päin ottaa irti mitä sai. Kirja sisälsi tavanomaisia yleisesti hyväksytyjä tutkimustuloksia. Siinä kerrottiin, miten ns. Mooseksen kirjat on koottu neljästä-viidestä Moosesta paljon myöhäisemmästä lähteestä; miten Jesajan kirja sisältää ainakin kolmen eri profeetan julistusta; miten kaikista profeettakirjoista voidaan erottaa myöhäisempien toimittajien lisäyksiä jne. Nämä tulokset eivät VT:n tutkijalle ole mitenkään radikaaleja. Tenttiin valmistautuvan opiskelijan mieli oli kuitenkin kaikkea muuta kuin vastaanottavainen, kun kukaan ei ollut kädestä pitäen selittämässä, millaiset havainnot olivat näihin tuloksiin johtaneet. Mie-

lessä oli ajatus, että taitaa olla parasta unohtaa tämä kaikki mahdollisimman pian. Aivan toinen oli tilanne Israelin uskonnon historiassa, jota aineen professori tuona vuonna luennoi. Opiskelija oli aivan toisella tavalla vastaanottavainen sinänsä hämmäntävällekin tiedoille, kun niitä jalkoi lämminhenkinen kristillinen persoonallisuus. Oli helppo vakuuttua siitä, että ns. kritiikin takana ei ollut halu repiä, vaan päinvastoin halu antaa Raamatun sanomanpäästä oikeuksiinsa.

Olen tähän asti tahallani välttänyt usein käytettyä nimitystä "raamatukritiikki", koska tähän sanaan liittyy kielteinen "repostelemisen" sävy. Historiallinen raamatuntutkimus ei pyri ylhäältä päin arvostelemaan tutkimuskohdettaan. Se pyrkii mahdollisimman hyvin *ymmärtämään* sitä. Se esim. osoittaa, miksi tietyistä asioista kerrottiin juuri sillä tavoin kuin kerrottiin. Sillä on kaikki edellytykset tehdä Raamatun kertomukset uudesta näkökulmasta eläviksi.

Elävää sanaa

Raamatun syntyyn ja muovautumiseen on ratkaiseva merkitys ollut sillä, että vanhaa uskonnollista perinnettä on muovattu ja tulkittu uudelleen ja uudelleen. Tämän on raamatuntutkimus sitovasti osoittanut niin VT:n kuin UT:nkin osalta. Isät kertoivat pojille, mitä Jumala oli tehnyt. Perinnettä ei kuitenkaan siirretty eteenpäin muuttumattomana. Uuden sukupolven kokemukset ja uuden tilanteen vaikutukset jättivät siihen jälkensä. Raamattu on pitkä vaihtelevien *todistusten* sarja. Se koostuu lukemattomien sukupolvien todistuksesta, jonka sisältönä on se, miten Jumalan oli koettu puuttuvan Israelin kansan ja sitten kristillisten seurakuntien elämään. Saamme nähdä, miten Raamatun ihmiset ovat uskoneet, miten usko on heitä auttanut, ja mitä ongelmia uskonnollinen perinne on heille aiheuttanut; viitattakoon vain Jobin kirjaan, jonka tekijän valtavana ongelmana on perinnäinen raamatullinen ajatus, että hurskaan käy aina hyvin - ajatus, jonka pätemättömyyden elämä on osoittanut.

Pelastushistoriallinen näkemys

Tähän asti on tässä esityksessä ollut mahdollista puhua historiallisesta raamatuntutkimuksesta yhtenä suhteellisen yhtenäisenä kokonaisuutena. Yhteiset kysymykset ja yhteiset menetelmät, varsin pitkälle myös samansuuntaiset tulokset liittyvät toisiinsa tutkijoita yli tunnustuksellisten rajojen. Luterilainen ja katolilai-

nen, jopa kristitty, juutalainen ja agnostikkokin voivat varsin pitkälle, usein täydelleenkin, päätyä samoihin tuloksiin tutkiessaan Raamattua historiallisesti. Tilanne kuitenkin muuttuu, kun tulee puhe varsinaisesti "raamatunäkemyksestä". Raamatunäkemyksellä tarkoitetaan sitä, mitä Raamattu merkitsee meille tässä ja nyt. Historiallisen raamatuntutkimuksen ei tarvitse lainkaan vastata tähän kysymykseen. Sille riittää, kun se kertoo, mitä Raamattu tosiasiallisesti sisältää. Kysymykseen, mitä Raamattu merkitsee nykyhetkessä, ei enää voi vastata tieteellisin menetelmin. Kysymys on uskon ratkaisusta, mutta tämän uskon ei tarvitse olla sokeaa. Se voi pyrkiä ottamaan tieteellisen raamatuntutkimuksen huomioon. Fundamentalistinen raamatunäkemyks torjuu historiallisen raamatuntutkimuksen. Edellä esitetyistä syistä pidän sitä käymättömänä ratkaisuna. Tähän kannanottoon yhtyy erittäin suuri osa Suomen kirkonkin papistoa. Siinä ei ole mitään radikaalia.

Jos teologi joutuu luopumaan fundamentalistisesta käsityksestä, luonnollisin uusi vaihtoehto on ns. pelastushistoriallinen näkemys. Raamatun keskeisen sisällön, sen ytimen, muodostaa ihmisten todistus Jumalan teoista historiassa. Jumalan teot muodostavat yhden suuren kokonaisuuden. Perustava teko oli "Exodus", Israelin johdattaminen pois Egyptin orjuudesta yli 3000 vuotta sitten. UT:ssa Jumalan teot huipentuvat Jeesuksen elämään, kuolemaan ja kuolleista herättämiseen. Isien Jumala, joka ennenkin oli tehnyt suuria, herätti uutena tekonaan Jeesuksen kuolleista. Vielä edesspäin olevana Jumalan tekona odotetaan Jeesuksen paluuta tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. Keskittyessään Jumalan suuriin teoihin pelastushistoriallinen teologia jättää paljon liikkumavaraa Raamatun yksityiskohtien ymmärtämisessä. Se voi ilman muuta myöntää, ettei kaikki mitä Raamatusta kerrotaan ole historiallisesti todenperäistä. Raamatun sisältämät erilaiset tulkinnat esim. Jeesuksen persoonasta eivät tuota ylittämättömiä vaikeuksia, koska tulkintojen kohteena ovat tapahtumat ovat yhteisiä. Pelastushistoriallisen teologian kannalta on kuitenkin ehdottoman olennaista, että keskeiset Jumalan teot ovat todella historiassa tapahtuneet. Ellei Jeesuksen hauta pääsiäisenä ollut konkreettisesti tyhjä, rakennelmalta on pohja poissa ja meidän uskomme turha. Juuri tätä on viimeaikaisessa keskustelussa voimakkaasti korostettu. Vähemmän keskeisissä aiheissa, kuten kysymyksessä neitseestäsyntymisestä, ollaan kuitenkin hyvinkin vapaamielisiä. Lienee lupa sanoa, että

pelastushistoriallisella näkemyksellä eri vivahteissaan on eräänlaisen puolivirallisen raamattukäsityksen asema kirkossamme. Se myös lähinnä edustaa edellisten raamatuntutkijapolvien näkemystä teologisessa tiedekunnassa. Niinikään se oli se näkemys, jonka varassa ensimmäisen raamattukriisini jälkeen itse lähdin seurakuntaan.

Ei-kirjaimellinen näkemys

Monien mielestä olisi ollut onnellista, jos kyselijän kysymykset olisivat loppuneet tähän. Kävi kuitenkin niin, että pelastushistoriallinen teologia alkoi ajan mittaan herättää mielessäni yhä enemmän kysymysmerkkejä. Tämän teologian perusteet alkoivat hiljalleen näyttää ongelmallisilta. Raamatuntutkimuksen ohella lienevät jotakin merkinneet myös kokemukset käytännön työssä, jossa vuosituhansien takaiset asiat useimmissa tilanteissa tuntuvat todella etäisiltä. Vähitellen olen löytänyt itseni taas uusilta linjoilta. Nimitettäköön tätä kolmatta raamatunäkemyksen mallia paremman puutteessa ei-kirjaimelliseksi tulkinnaksi. Varmuuden vuoksi: en halua houkutella yhtään kuulijaani tai lukijaani luopumaan omasta näkemyksestään. Olemme tekemisissä hyvin henkilökohtaisten asioiden kanssa. En myöskään väitä, että oma näkemykseni olisi parempi kuin jonkun toisen. Se vain on minulle ainoa mahdollinen. Muistakaamme, että kaikki yritykset lausua jotakin totuudesta ovat parhaimmillaankin hyvin karkeita likiarvoja.

Tulkintamallin muuttumiseen ovat jälleen ajaneet tekstien ja tutkijoiden kirjoitusten äärellä virinneet kysymykset. Yksi ongelma on se, että Raamatun kuvaaman "pelastushistorian" ihmeenomaiset piirteet ovat historian tutkimuksen valossa kadottaneet uskottavuutensa. Esim. "Exodus", pelastushistorian vanhatestamentillinen kulmakivi, on osoittautunut sinänsä vähäiseksi tapahtumaksi, joka koski vain muutamaa tulevista Israelin heimoista. Israel ei myöskään tullut luvattuun maahan Jumalan johtamisen voittoisain taistelujen sarjassa, vaan maahantulo oli pitkän kehityksen tulos. Israelilaisten uskontulkinta historiastaan on epäilemättä syyttävä, mutta itse tässä VT:n tarkoittamassa historiassa ei ole mitään ainutlaatuista. Tämä on vaikea asia pelastushistoriallisen teologian kannalta.

Toisena vaikeiden ongelmien herättäjänä voi mainita UT:n miesten lopunodotuksen eli eskatologian. Jeesus odotti ylimaallisen Juma-

lan valtakunnan tuloa oman sukupolvensa aikana. Vuorisaarnan radikaaleja sanoja voi tuskin ymmärtää oikein ottamatta tätä taustaa huomioon: kaiken inhimillisen loppu on lähellä. Vastaavasti Paavali uskoi itse vielä elävänsä, kun Herra tulee taivaan pilvissä; hän neuvoi kristittyjä olemaan menemättä naimisiin, koska aika oli lyhyt.

Tiedämme, etteivät nämä odotukset toteutuneet. Monet teologit ovat päätelleet, että jos ja kun Raamatulla on ihmiskunnalle pysyvää sanottavaa, tämä sanoma ei voi olla sidottu näihin kahdentuhannen vuoden takaisiin kehyksiin. Olen viime vuosina yhä selvemmin joutunut liittymään näihin teologeihin, jotka ovat nähneet tehtäväkseen Raamatun sanoman tietoisesti uudelleentulkinnan, sen kääntämisen nykyajan kielelle.

Kuuluisin "käännöstyön" suorittaja lienee saksalainen Rudolf Bultmann. Kun Saksassa syntynyt konservatiivinen ns. tunnustusrintama nykyään mielellään rinnastaa itsensä siihen "tunnustuskirkkoon", joka 1930-luvulla kirkon yleisestä linjasta poiketen vastusti Hitleriä, on ehkä syytä huomauttaa, että parjattu Bultmann ja monet hänen hengenheimolaisensa olivat tuon tunnustuskirkon kantavia voimia. Jos puu tunnetaan hedelmistään, Bultmannin asiat eivät näytä olevan niinkään huonosti. Sodan jälkeen Bultmann on tullut kuuluisaksi yrityksestään vapauttaa UT:n varsinainen sanoma "myyteistä", antiikin ihmisen käsityksistä, jotka kirjaimellisesti ymmärrettyinä vain estävät nykyajan ihmistä kohtaamasta Raamatun sanottavaa.

Bultmann ei halua repiä Raamattua. Hän ei harjoita kritiikkiä kritiikin vuoksi. Hän haluaa saattaa nykypäivien lukijan samanlaisten ratkaisujen eteen kuin varhaisin lukijakuntakin joutui. Jotta näin voisi tapahtua, myytit on tulkittava uudelleen. On turhaa yrittää saada ihmistä enää uskomaan riivaajiin ja siis parantamaan jakomieli-tautia henkien manauksella. On turhaa vaatia häntä odottamaan Ihmisen Poikaa, joka tulee pilvissä, mitä jokainen sukupolvi 2000 vuoden ajan on merkkejä tulkiten odottanut omana aikana. On turha vaatia häntä uskomaan, että taivaallinen jumalolento tuli ihmiseksi ja kävi maan päällä vuodattamassa verensä uhrina ihmisten synneistä palatakseen kohta taivaalliseen kotiinsa. Kaikki tällainen on Bultmannin mukaan mytologista puhetta, joka on tulkittava nykykäsityksin käsittein, jotta sen syvin merkitys kävisi ilmi. Alkeet myyteistä vapauttamisen ohjelmaan Bultmann löytää jo Johanneksen evankeliumista, jossa konkreettinen lopun odotus on työntynyt

laitamille; sen on siellä korvannut tietoisuus jo nyt läsnä olevasta iankaikkisesta elämästä.

Syvimmältään UT:n sanoma tämän tulkinnan mukaan on sanomaa siitä, miten ihminen voi uudella tavalla ymmärtää itsensä, omat tehtävänsä ja mahdollisuutensa Jumalan maailmassa. Usko vapauttaa ihmisen hänen oman menneisyytensä painolastista. Käsitän, että saan uutena ihmisenä elää Jumalan aina uudesta armosta.

Bultmann haluaa vaalia nimenomaan luterilaista oppia syntisen vanhurskauttamisesta kokonaan ilman omia ansioita. Luterilaisuudessa Raamatun teologisella kritiikillä onkin vankat perinteet. Jo Luther arvosteli ankarasti eräitä UT:n kirjoja käyttäen mittapuunaan paavalilaista vanhurskauttamisoppia. Niinpä Jaakobin kirje oli Lutherin mukaan "olkikirje", joka opettaa väärin uskon ja tekojen suhteesta; Hebrealaiskirje opetti väärin parannuksesta, ja Ilmestyskirja oli uskonpuhdistajallemme tuskin lainkaan kristillinen kirja.

Bultmann korostaa ihmisen kohtaavan Jumalan tässä ja nyt elämän ratkaisuihin ilman että tämä kohtaaminen on sidottu erityiseen pelastushistoriaan. Tosin Kristuksen kuolemalla ja hänen – vertauskuvallisesti ymmärretyllä – ylösnousemuksellaan on Bultmannin mukaan ratkaiseva asema hänen järjestelmässään. Siitä, että käytännössä todella on näin, on kuitenkin vaikea vakuuttua.

Tässä ei tietenkään ole mahdollista lähemmin selvittää Bultmannin ajatuksia. Niiden filosofia on usein vaikeatajuista, ja itseäni jossain määrin epäilyttää mm. se, että ne muodostavat varsin suljetun järjestelmän, jossa jokainen ajatus riippuu jokaisesta muusta. Omassa mielessäni askartelu Raamatun moninaisten näköalojen äärellä on herättänyt tiettyä epäluuloa kaikkia oppijärjestelmiä kohtaan, niin perinnäisiä kuin radikaaleja. Tuntuu siltä, että uskonnollisen totuuden on oltava yksinkertainen, pelkistetty, käytännöllinen ja lapsenomainen. Rengas kuva-raamattua tavaavaan poikaseen on siis oikeastaan kiertynyt umpeen. Olen kuitenkin halunnut viitata Bultmanniin arvovaltaisimpana "ei-kirjaimellisen" raamattunäkemyksen edustajana, jonka ajatukset myös ovat varsin syvästi vaikuttaneet teologian kehitykseen kaikkialla maailmassa.

Raamatun merkitys minulle

Mitä tulee omiin ajatuksiini, jotka myös liikkuvat ei-kirjaimellisilla linjoilla, Raamattu on

minullekin ainutlaatuisen tärkeä kirja. Se edustaa klassisessa muodossa sitä hengellistä perinnettä, jossa oman elämäni juuret ovat. Tähän perinteeseen kätkeytyy kriittisiä ja vapauttavia voimia. Ne voisi ehkä pelkistää sellaisiin sanoihin kuin totuus, vapaus, rakkaus ja ilo. Havainnollisempina kuin mis tään muualta löydän nämä asiat evankeliumin Jeesus-kuvasta, jonka pohjana on historiallinen Jeesus Nasaretilainen. Evankeliumeissa tapaamme syntisten ystävän, jolle kukaan ei ollut toivoton tapaus (paitsi ne jotka pitivät itseään liian hurskaina syntisten seuraan). Tapaamme myös uskonnollisen, jopa raamatullisen perinteen arvostelijan, joka mielenosoituksellisesti rikkoi elämää kahlitsevia sapattisääntöjä ja kritikoiti Raamatun avioerolainsäädäntöä. Samoja perusarvoja kuin Jeesuksen toiminta ilmentää minulle myös Paavalin vaikeaselkoinen teologia, joka puhuu syntisen vanhurskauttamisesta uskon kautta ilman lain tekoja. Jumala hyväksyy syntisen yhteytensä. Kuvina tästä rakkaudesta voin ymmärtää myös sinänsä mytologisen puheen sovituskoulemasta ja ylösnousemuksesta.

Raamatun kirjoittajat ovat uudella tavalla tulemassa läheisiksi uskonkysymysten kanssa kamppailevina ihmisinä, joilla ei ollut valmiita vastauksia ongelmiinsa. He pyrkivät Hengen johdossa löytämään ratkaisuja sekä perinteensä että uuden tilanteensa valossa. Kun koko Raamattu muodostuu valtavasta tulkintaprosessista, on vaikeata ymmärtää, miksi tämän prosessin olisi pitänyt pysähtyä joihinkin kirkolliskokouksiin, joissa keskenään erimieliset kirkonjohtajat erilaisten teologisten ja poliittisten virtausten ristipaineessa sorvasivat virallisia opinkappaleita. Tavallaan Raamattu itse vaatii sanomansa uusiin ja uusiin tulkintoihin. Valmiita vastauksia ei ole - viitattakoon kysymykseen kristityn suhteesta sotaan ja asepalvelukseen, jossa Raamatulle rakentavat kristityt päätyvät aivan eri tuloksiin.

Arvostellessani julkisuudessakin sitä, että Raamatun ainutlaatuista ja lopullista arvovaltaa korostetaan opin ja elämän ohjeena, olen halunnut sanoa, ettei tämä ole vastaus mihinkään kysymykseen. Ensinnäkin Raamattu jättää vastaamatta lukemattomiin meille tärkeisiin kysymyksiin; toiseksi se antaa useisiin kysymyksiin monia erilaisia vastauksia; ja kolmanneksi ne vastaukset, jotka ovat yksiselitteisiä, saattavat olla meidän tilanteessamme käymättömiä. Käytännössä me aina tulkitsemme Raamattua meidän auktoriteettien avulla, kuten kirkollisen perinteen, kokemuksemme, järkemme ja omantuntonne avulla. Olen halunnut saattaa

tämän käytännön ja teologisen teorian hiukan lähemmäksi toisiaan. En ole halunnut sanoa, ettei Raamatulle kuuluisi mitään arvovaltaa. Olen yrittänyt sanoa, että arvovaltaisia - ainakin minulle – ovat ne Raamatun ajatukset, jotka vetoavat minuun omalla painollaan eivätkä siksi, että ne ovat tiettyjen pyhien kansien välissä.

Ajattelen tähänastista tietäni kiitollisuudella. Se on merkinnyt minulle suurta vapautumista. Uskoni ei enää rakennu pelolle, niin kuin ehkä joskus ennen. Tunnen, että elämäni kannattelee voima, joka ei ole lähtöisin minusta, ja se riittää minulle.